

Juryrapport
Internetscriptieprijs 2016
Internet & Maatschappij- of Geesteswetenschappen

Wat behalve de tientallen biljoenen dollars aan verdampte huizenwaarde, beursverliezen en overheidssteun aan de bankencrisis van 2008 vooral opviel, was de volstreckte schaamteloosheid van de hoofdrolspelers in deze crisis, de bankiers. Voor **Joris Krijger** was die bankencrisis uit 2008 aanleiding voor een filosofische analyse van de relatie tussen schaamteloosheid en de virtualisering van ons leven, virtualisering waarin ICT een bepalende factor is. De jury van de SIDNfonds-scriptieprijs 2017 was dusdanig onder de indruk van deze scriptie, dat zij met plezier deze prijs heeft toegekend aan de scriptie van Joris die als titel draagt *Schaamteloos handelen. Een filosofische beschouwing over wat de bankencrisis van 2008 ons leert over schaamteloosheid in een virtuele wereld* (Philosophy of Psychology, Universiteit Leiden).

De jury wil enkele opmerkingen maken over de andere inzendingen dit jaar. Hoewel het aantal in vergelijking met het voorafgaande jaar met 9 relatief klein was, was de jury onder de indruk van zowel de verscheidenheid van onderwerpen als de wetenschappelijke kwaliteit en maatschappelijke relevantie van de ingezonden scripties. De onderwerpen varieerden van het Facebook-gebruik van de PEGIDA-beweging tot de impact van door algoritmen gegenereerde literatuur op de literaire theorie, en van de materialiteit van de bitcoin tot aan de invloed van socio-economische status en reputatie op interpersoonlijk vertrouwen in peer-to-peer markten. Ook de gebruikte methoden en de disciplinaire achtergrond van de auteurs vertoonden een opvallende variëteit. Maar in alle gevallen werden de onderwerpen op een gedegen wijze aangepakt en was de maatschappelijke relevantie en actualiteit van het onderzoek groot, ook al werd dat niet in alle gevallen even duidelijk geëxpliciteerd.

Wat wetenschappelijke kwaliteit en maatschappelijke relevantie betreft deed de scriptie van Joris Krijger niet onder voor de andere. Maar wat in zijn analyse over de relatie van schaamteloosheid en virtualisering in de bancaire crisis vooral opviel was de originaliteit van zijn benadering van dit onderwerp. Nadat hij aan de hand van de filosofen Kierkegaard, Merleau-Ponty en Sartre *integriteit, lijfelijke aanwezigheid, en persoonlijke verantwoordelijkheid* als de fundamentele kenmerken van de ervaring van schaamte heeft uiteengezet, laat hij in een overtuigende analyse zien dat de virtualisering van het bancaire werk drie basale kenmerken van schaamte ondermijnt. In de eerste plaats ondermijnt virtualisering de betekenis en intensiteit van het bancaire werk en daarmee ook de persoonlijke betrokkenheid van de bankier. In de tweede plaats onttrekt virtualisering de bankier aan het gevoel dat zijn handelen zichtbaar is in de fysieke wereld. En in de derde plaats ondergraaft virtualisering in de vorm van technologisch complexe systemen de persoonlijke verantwoordelijkheid van de bankier, waardoor deze de kwalijke gevolgen van zijn handelingen afschuift op 'het systeem'. In alle drie de gevallen leidt virtualisering tot wat Krijger aanduidt als *onbetrokkenheid*: "het biedt de mogelijkheid elke betrokkenheid tot je eigen handelen weg te nemen". In dat opzicht lijkt de schaamteloze bankier volgens Krijger op de gebruiker van de populaire datingapp Tinder, die evenzeer echte betrokkenheid en de daarmee verbonden risico's uit de weg gaat, maar daarmee tevens het vermogen zinvolle relaties aan te gaan ondermijnt.

De jury waardeert niet alleen de originaliteit van de toepassing van het werk van Kierkegaard, Merleau-Ponty en Sartre op het schaamteloze gedrag van bankiers, maar ook de heldere en toegankelijke stijl waarmee de auteur zijn analyse presenteert. Ook om die reden was de jury unaniem van mening dat *Schaamteloos handelen. Een filosofische beschouwing over wat de bankencrisis van 2008 ons leert over schaamteloosheid in een virtuele wereld* de SIDN-scriptieprijs 2017 ten volle verdient.

Voordat we overgaan tot de prijsuitreiking wil de jury echter ook nog een eervolle vermelding toekennen. Deze gaat naar **Arjen van de Heide** (Cultures of Art, Science and Technology, Universiteit Maastricht, voor de scriptie *Money Matters. Disentangling Materiality in the Social and Political Life of Bitcoin*. Arjen ontwikkelt in deze scriptie, op basis van het gedachtengoed van de STS en de sociologie van geld, een sterk uitgewerkt conceptueel kader om de opkomst en ontwikkeling van de bitcoin - een alternatieve en digitale vorm van geld - te kunnen duiden. Hij laat overtuigend zien hoe we dat kunnen begrijpen in de context van bredere sociale en politieke ontwikkelingen. Vermeldenswaard is hier zeker ook dat deze scriptie inmiddels al heeft geleid tot een publicatie in een gerenommeerd tijdschrift en een PhD-aanstelling in Edinburg.

Prof. dr. V.A.J. (Valerie) Frissen, directeur SIDN Fonds, hoogleraar ICT en sociale verandering Erasmus Universiteit Rotterdam

Prof. dr. mr. S. (Simone) van der Hof, hoogleraar recht en de informatiemaatschappij, Universiteit Leiden

Prof. dr. J. (Jos) de Mul, hoogleraar wijsgerige antropologie Erasmus Universiteit Rotterdam

De jury vergaderde op 17 maart 2017 per Skype onder leiding van Dr. ir. H.L. Tepper, bestuurslid KHMW; daarnaast namen deel aan de vergadering Prof. dr G. van Dijk, oud-secretaris natuurwetenschappen en Drs. S. van Manen, secretaris (notulen).